

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Mirek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

SSN Jarosław Matras

w sprawie **Z.J.**

skazanego z art. 280 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 19 listopada 2024 r.,

kwestii wznowienia postępowania zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 września 2023 r., sygn. akt II AKa 197/18 utrzymującym w mocy wyrok Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 16 marca 2018 r., sygn. akt II K 192/13,

1. na podstawie art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. wznawia z urzędu postępowanie w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 września 2023 r., sygn. akt II AKa 197/18 w stosunku do Z.J. w części utrzymującej w mocy pkt XXXIX i pkt XL wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 16 marca 2018 r., sygn. akt II K 192/13,

a na podstawie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 545 § 1 k.p.k.

także w stosunku do R.P. w części zmieniającej pkt XII wyrok Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 16 marca 2018 r., sygn. akt II K 192/13 oraz T.K. w części utrzymującej w mocy pkt XVII tego wyroku;

2. uchyla wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 września 2023 r., sygn. akt II AKa 197/18 i wyrok Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 16 marca 2018 r., sygn. akt II K 192/13 we wskazanym wyżej zakresie i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umarza postępowanie karne o czyny przypisane tym ostatnim wyrokiem: R.P. w pkt XII, T.K. w pkt XVII, Z.J. w pkt XXXIX i XL, a kosztami procesu w tej części obciąża Skarb Państwa;

3. zarządza zwrot na rzecz wnioskodawcy uiszczonej opłaty w kwocie 150 (sto pięćdziesiąt) zł.

Jerzy Grubba Piotr Mirek Jarosław Matras

WB.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Zielonej Górze, wyrokiem z dnia 16 marca 2018 r., sygn. akt II K 192/13, uznał skazanego Z.J. za winnego trzech czynów:

1. zbrodni z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 280 § 2 k.k. i art. 289 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 12 k.k. i art. 65 § 1 k.k. popełnionej w dniu 2 maja 1997 r. (pkt XXXVIII części rozstrzygającej wyroku) i za to na mocy art. 280 § 2 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 4 lat pozbawienia wolności;
2. występku z art. 280 § 1 k.k. i art. 289 § 1 i 2 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 12 k.k. i art. 65 § 1 k.k. popełnionego w dniu 22 maja 1997 r. wspólnie i w porozumieniu z G.O., K.S., M.U., T.K., R.P. oraz P.S. (pkt XXXIX części rozstrzygającej wyroku) i za to na mocy art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 3 k.k. i art. 65 § 1 k.k. wymierzył mu karę 3 lat pozbawienia wolności;

3. występku z art. 280 § 1 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. popełnionego „w połowie 1997 r.” wspólnie i w porozumieniu z M.U., P.S. i innymi osobami (pkt XL części rozstrzygającej wyroku) i za to na mocy wymienionych przepisów wymierzył mu karę 3 lat pozbawienia wolności.

W miejsce kar jednostkowych wymierzył skazanemu karę łączną 6 lat pozbawienia wolności.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu, wyrokiem z dnia 12 września 2023 r., sygn. akt II AKa 197/18, w stosunku do skazanego Z. J. utrzymał w mocy wyrok Sądu pierwszej instancji.

Obróńca skazanego, powołując się wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2023 r., P 12/22, wniósł o wznowienie postępowaniu zakończonym wymienionym wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu i uchylenie tego wyroku co do czynów opisanych w części XXXIX i XL części rozstrzygającej wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 16 marca 2018 r., sygn. II K 192/13 oraz umorzenie postępowania w zakresie tychże czynów z uwagi na przedawnienie ich karalności, a także postąpienie w ten sam sposób w stosunku do współoskarżonych, którzy nie wnieśli o wznowienie postępowania, gdyż przemawiają za tym te same względy, które stanowią podstawę umorzenia postępowania co do skazanego Z. J..

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Podzielając zapatrywanie wyrażone przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 października 2024 r., I KO 19/24, którym orzeczono już o wznowieniu postępowania zakończonym prawomocnie wymienionym wcześniej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu w stosunku do innego skazanego (I.Y.), wystąpienie obrońcy skazanego Z.J. traktować należy jako sygnalizację zaistnienia podstawy wznowienia postępowania z urzędu i złożony w trybie art. 9 § 2 k.p.k. wniosek o podjęcie przez Sąd Najwyższy w tym zakresie stosownych czynności. Działając w imieniu strony postępowania obrońca skazanego podniósł bowiem wystąpienie uchybienia wskazanego w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., w odniesieniu do którego strona nie dysponuje własnym wnioskiem o wznowienie postępowania, a jedynie może złożyć wniosek sygnalizujący sądowi istnienie takiego uchybienia.

Oceniając sytuację Z.J. z perspektywy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2023 r., P 12/22, stwierdzić trzeba, że rozstrzygnięcia zawarte w pkt

XXXIX i pkt XL wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 16 marca 2018 r., II K 192/13, utrzymanym w mocy wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 września 2023 r., sygn. akt II AKa 197/18, dotknięte są uchybieniem określonym w art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., które stanowi wymienioną w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. przyczynę uchylenia orzeczenia niezależnie od granic zaskarżenia i poniesionych zarzutów oraz wpływu na treść orzeczenia.

Zauważyć zatem trzeba, że na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2023 r., P 12/22 (Dz. U. z 2023 r. poz. 2740), za niezgodny z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej uznano art. 15 zzz¹ ust. 1 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1327, ze zm.). Istota zawartej w tym przepisie normy sprowadzała się do czasowego wstrzymywania biegu przedawnienia przestępstw. Wymieniony przepis stanowił, że: „w okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii, ogłoszonego z powodu COVID-19, oraz w okresie 6 miesięcy po ich odwołaniu nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa i przestępstwa skarbowe”. Przepis wywierał skutki także w odniesieniu do czynów popełnionych przez skazanego, wskazanych we wniosku obrońcy. Czyn przypisany skazanemu w pkt XXXIX części dyspozytywnej wyroku Sądu pierwszej instancji został popełniony w dniu 22 maja 1997 r., zaś czyn przypisany mu w pkt XL tego wyroku został popełniony w połowie 1997 r. Wobec tego, że każdy z tych czynów zagrożony był karą pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat, ustalenia terminów przedawnienia ich karalności należało dokonać w oparciu o przepis art. 101 § 1 pkt 2a k.k. i art. 102 k.k. Zgodnie z dyspozycją tego pierwszego przepisu karalność występkę zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 5 lat ustaje po upływie 15 lat od jego popełnienia. Z kolei art. 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym w czasie orzekania przez Sąd odwoławczy stanowił, że: „Jeżeli w okresie, o którym mowa w art. 101, wszczęto postępowanie, karalność przestępstw określonych w art. 101 § 1 ustaje z upływem 10 lat, a w pozostałych wypadkach - z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu”. Z powyższego wynika, że dla obu wskazanych czynów okres przedawnienia wynosił 25 lat. Jako, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego

zniwelował skutki, jakie wiązały się z zawieszeniem biegu okresu przedawnienia, wynikające z art. 15 zzz¹ ust. 1 tzw. ustawy covidowej, przyjąć trzeba, że okres przedawnienia karalności biegł nieprzerwanie od chwili popełnienia przestępstw przypisanych skazanemu, a to oznacza, że w przypadku czynu opisanego w pkt XXXIX części dyspozytywnej wyroku Sądu pierwszej instancji przedawnienie nastąpiło z dniem 22 maja 2022 r. W odniesieniu do czynu opisanego w pkt XL części dyspozytywnej karalność ustała w połowie 2022 r.

Prawomocny wyrok Sąd Apelacyjny w Poznaniu zapadł dopiero dnia 12 września 2023 r., a więc po upływie okresu przedawnienia karalności obu tych czynów, co nie jest oczywiście równoznaczne ze stwierdzeniem, że Sąd Apelacyjny naruszył prawo. Zgodnie z tym co wskazano w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego wyrok ten „usuwa z systemu prawnego skutek, jaki wywierał art. 15zzz¹ ust. 1 ustawy marcowej. Oznacza to, że norma prawna zawarta w tym przepisie - jako niezgodna z Konstytucją - nie oddziaływała, co w sprawach zakończonych, w których zastosowano badany przepis, otwiera zainteresowanym podmiotom drogę do wznowienia postępowania na zasadzie art. 190 ust. 4 Konstytucji”.

W tej sytuacji należy uznać, że, jakkolwiek na moment orzekania przez Sąd odwoławczy nie zachodziła okoliczność, o której mowa w art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., stała się ona aktualna z dniem 21 grudnia 2023 r., tj. z dniem wejścia w życie wyroku Trybunału Konstytucyjnego. W konsekwencji koniecznym stało się wznowienie w odpowiednim zakresie postępowania oraz uchylenie wyroków Sądów obu instancji i umorzenie postępowania w części czynów przypisanych Z.J. w pkt XXXIX i pkt XL wyroku Sądu Okręgowego.

Z uwagi na treść art. 435 k.p.k., mającego zastosowanie w postępowaniu wznowieniowym, a obligującego sąd wznowieniowy do uchylenia orzeczenia na korzyść współoskarżonych, choćby nie wnieśli o wznowienie postępowania, jeżeli przemawiają za tym te same względy, które stanowiły podstawę wznowienia i uchylenia orzeczenia na korzyść oskarżonego, którego dotyczył wniosek o wznowienie postępowania, Sąd Najwyższy wznowił postępowanie zakończone prawomocnie wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 12 września 2023 r., sygn. akt II AKa 197/18, także w stosunku do R.P. w części zmieniającej pkt XII wyrok

Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 16 marca 2018 r., sygn. akt II K 192/13 oraz T.K. w części utrzymującej w mocy pkt XVII tego wyroku.

Z opisu przestępstwa przypisanego Z.J. w pkt XXXIX wyroku Sądu pierwszej instancji wynika, że popełnił on ten czyn wspólnie i w porozumieniu m.in. z T.K. i R.P.. Ustalenie to znalazło odzwierciedlenie w opisach czynów przypisanych T.K. w pkt XVII i R.P. w pkt XII, kwalifikowanych z tych samych przepisów co czyn przypisany Z. J. Wobec tego, że czyny te – zgodnie z treścią wyroku – zostały popełnione w dniu 22 maja 1997 r., przedawnienie ich karalności nastąpiło z dniem 22 maja 2023 r. Konsekwencją powyższego było umorzenie na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. postępowania karnego przeciwko R.P. i T.K. w części dotyczącej wymienionych czynów.

Inaczej niż w przypadku R.P. i T.K., którzy zaskarżyli wyrok Sądu pierwszej instancji, co sprawiło, że przy uwzględnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego, termin przedawnienia karalności przypisanych im przestępstw upłynął przed prawomocnym zakończeniem postępowania, warunki do zastosowania instytucji z art. 435 k.p.k. nie zachodziły w przypadku pozostałych współoskarżonych.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu nie obejmował M.U. ani też G.O. i K. S.. Z dobrodziejstwa art. 435 k.p.k. nie mógł skorzystać również wymieniony w wyroku Sądu odwoławczego skazany P. S.. Na rzecz tego skazanego wniesiona została wprawdzie apelacja, lecz zakres jej zaskarżenia nie obejmował przestępstw popełnionych w ramach współsprawstwa ze Z.J. w dniu 22 maja 1997 r. i w połowie 1997 r. (w odniesieniu P.S. wyrok Sądu pierwszej instancji zaskarżony został jedynie w zakresie czynów z pkt LXXXIX i pkt XC).

O kosztach postępowania orzeczono po myśli art. 638 k.p.k. i art. 632 pkt 2 k.p.k.

Jerzy Grubba

Piotr Mirek

Jarosław Matras

[WB]

r.g.

